

TAL COM RAJA

Monòlegs (i 2)

LLUÍS LLORT

scultura@avui.com

El 27 de gener passat, avui fa cinc setmanes exactes, vaig publicar un article titulat *Monòlegs*. Comentava el llibre d'una estrella televisiva: *El món segons Jerry Seinfeld* (Angle Editorial), però, entre altres temes, també parlava de la tècnica d'escriure monòlegs, de la febrada monologuista als teatres, d'un mestre nord-americà com va ser Lenny Bruce, del fet que Andreu Buenafuente és el referent català i actual dels monòlegs i que més val veure o escoltar una bona interpretació que limitar-se a llegir aquesta mena de textos. Pocs dies després d'haver-lo publicat em vaig adonar tot solet d'un error d'omissió molt greu: no vaig parlar de Joan Capri ni de Miguel Gila, probablement els dos millors monologuistes de l'Estat espanyol, i de més enllà i tot.

Tenia l'esperança que algú m'enviés un missatge fent-me evident un descuit tan lamentable o, fins i tot, de llegir una bústia -amb una ja m'hauria conformat- en què la meua patinada es fes pública i algú m'estirés les orelles per haver contribuït a una memòria col·lectiva injusta que oblida els noms dels que han marcat un abans i un després, en el tema que sigui. Però no, absolutament ningú no s'ha adonat del meu error o, si més no, ningú ha tingut ganes de perdre el temps fent-m'ho evident... Això em condueix a dues conclusions: o bé realment hem oblidat del tot o parcialment els noms de Capri i Gila, el que van fer i el que van significar, o bé no em lleix ningú, tret de Rosa Carceller (mare), Aurèlia Guarro (sogra) i Carme Catà (poeta), fundadores i únics membres actius del meu club de fans, mentre la salut -amb ossos prims, gripes periòdiques i genolls que grinyolen- no defalleixi. Però més val que em deixi de ploradetes i comenci el que realment és important: recordar Joan Capri i Miguel Gila.

David Escamilla (fill del periodista radiofònic Salvador Escamilla) i Emili Rosales (flamant guanyador de l'últim premi Sant Jordi) van publicar a Columna, el 1998, *Capri, t'estimem*, un llibre que feia un recorregut per la trajectòria artística de l'actor. Un any

PORTADA DE DISC AMB L'ACTOR EN PLENA FEINA

JOAN CAPRI AMB EXPRESSIÓ DESENCISADA

abans, Salvador Escamilla (pare del periodista radiofònic David Escamilla), bon amic de Capri, va tirar endavant el projecte d'un cedé doble, editat per BMG, amb una tria de vint-i-dos monòlegs de l'actor que, a banda de la seva faceta com a monologuista, va fer molt teatre, cinema (unes 12 pel·lícules fins que el 1969 es va retirar dels platós) i televisió (gràcies a la qual, els anys 80, va recuperar part de la popularitat amb la sèrie en què feia de doctor Caparrós).

'L'EMIGRANT' A ESPLUGUES

Joan Camprubí Alemany va néixer el 1917 a la part antiga de Barcelona, la ciutat on sempre va viure, fins al punt que, quan havia de viatjar, a l'alçada d'Esplugues ja cantava *L'emigrant*. Assegurava que s'havia dedicat al teatre perquè "no servia per a res més". Es va donar a conèixer a principis dels anys 50, amb l'obra *Camrada Cupido*, de Xavier Regàs, en què interpretava un monòleg d'un parell de minuts que, de representació en representació, va anar creixent fins a arribar a la mitja hora. Ho duia a la sang. Però no es limitava a fer riure, sinó que triava un llenguatge i uns temes molt propers al públic; molts dels seus monòlegs, escrits o adaptats per ell, són fidels

GILA VA CAPGIRAR EL CONCEPTE DE 'GUERRA'

retrats sociològics d'una època. Valentí Castanys, Josep M. Poblet, Antoni Santos Antolí,

Josep M. de Sagarra, V. Moragas, entre d'altres, són els autors d'alguns dels textos que Capri ajustava al seu estil.

Tal com diu el tòpic sobre els còmics, Capri va ser un home solitari, trist, depressiu... Va morir a principis del 2000, a l'hospital, després de cremar-se en un accident domèstic. He triat dues portades dels discos que tinc d'ell dels primers anys 60, editats per Vergara. L'una mostra una imatge i el títol d'un monòleg, *El descontent*, força autobiogràfic (també hi ha *Pobre González!*, molt divertit i no inclòs al recopilatori d'Escamilla...; tot no hi entra, ja ho sé); l'altra és la imatge habitual de Joan Capri: desendreçat però atractiu, seriós però irònic, acompanyat d'una de les principals eines de treball: el telèfon. Una eina que també

solia acompanyar Miguel Gila en les seves actuacions.

Miguel Gila va néixer a Madrid el 1919 i va morir a Barcelona el 2001. Com Capri, va fer teatre, televisió i cinema, però també ràdio i publicitat, amb una sèrie antològica d'anuncis de fulles d'afaitar Filomatic. Abans de fer-se actor, va ser humorista gràfic a *La Codorniz* i *Hermano Lobo* (i els últims anys de la seva vida a *El Periódico*). Durant la Guerra Civil els feixistes el van intentar afusellar, però, segons explicava ell mateix, els de l'enemic estaven tan borratxos que no van poder encertar-li amb cap bala. El 1951 va improvisar, com a actor espontani en un teatre de Madrid, un monòleg sobre la guerra, i aquest va ser l'inici de la seva carrera. Després de passar-se 20 anys fotent-se dels franquistes als seus nasos, va marxar a Amèrica, va recórrer el continent (en especial l'Argentina) de punta a punta durant 26 anys i va tornar a l'Estat espanyol. El seu humor era més imaginatiu i surrealista que el de Capri, més polític, antibelicista, però també transmetia imatges prou clares de les mancances i angoixes de la societat de l'època.

ELS LLIBRES DE GILA

Pel que fa als llibres, Gila va saber treure profit dels seus monòlegs, cosa que Capri, no. Durant els últims vint anys, Gila va publicar títols com ara *De Gila con humor* (Fundamentos, 1985), *Yo muy bien y usted?* (Temas de Hoy, 1994), *Y entonces nació hoy* (Temas de Hoy, 1995) i, entre d'altres, l'inequívoc *Siempre Gila: antología de sus mejores monólogos* (Aguilar, 2001).

L'un, Capri, va néixer en un pis estret i en una família de vuit germans; potser per això era callat: administrava l'aire. L'altre, Gila, quan va néixer estava sol a casa perquè la seva mare havia anat a demanar julivert a una veïna. Dos homes autodidactes amb vides paral·leles pel que fa a les dates de naixement, eclòsió artística i mort. Dos mestres del monòleg que ens feien riure quan, de ganes, no n'hi havia i, a sobre, dient veritats que no sempre eren fàcils de pair.

Això sí que té mèrit.

ELS LLIBRES MÉS VENUTS

DEL 24 DE FEBRER AL 2 DE MARÇ. AMB LA COL·LABORACIÓ DE LES LLIBRERIES FNAC, DOCUMENTA, PROA-ESPAIS, ONA, LAIE, LLIBRERIA 22, CATALONIA, CASA DEL LLIBRE, ROBAFAVES, TRES I QUATRE, LA CENTRAL I ALEXANDRIA LLIBRES.

FICCIÓ

Per un sac d'ossos
Lluís-Anton Baulenas. PLANETA

La pell i la princesa
Sebastià Alzamora. DESTINO

La pell freda
Albert Sánchez Piñol. LA CAMPANA

Proves falses
Donna Leon. EDICIONS 62

El fustell del meu pare
Hiner Saleem. LA CAMPANA

L'ombra del vent
Carlos Ruiz Zafón. PLANETA

ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL

NO FICCIÓ

Fot-li, que som catalans!
Bru, Jòdar i Palol. L'ESFERA DELS LLIBRES

L'instint de la seducció
Sebastià Serrano. ARA LLIBRES

Bon dia, mandra
Corinne Maier. EDICIONS 62

L'espoli fiscal
J. Pons i R. Tremosa. 3 I 4

Cròniques I
Bob Dylan. GLOBAL RHYTHM

L'illa dels cinc fars
Ferran Ramon-Cortés. LA MAGRANA

JULIÀ DE JÒDAR